

Erdély népi kerámiaművészete

Szász, székely és román cserépedényekről három nyelven

Az országhatárokon átívelő vállalkozás nagyságát már a pusztán számadatok is jól érzékeltetik. Egymástól meglehetősen távol működő tizenöt magyar, román és német közgyűjtemény s tucatnyi magánkollekció fogott össze, hogy kötetbe szerkesztve, kétszázötven oldalon bemutassa népművészeti gyűjteménye értékes részét. Olyan, eddig 80-85%-ban soha ki nem állított és könyvészeti munkákban sem ismertett műrecek kerültek így a nyilvánosság elé, amelyek nemcsak földrajzi értelemben, hanem időben is széles távolságot ölelnek fel. A válogatás az 1700-as évektől az 1900-as esztendőig, hatszáz színes képpel, három nyelven mutatja be a kerámiamunkákat.

Szerencsére, manapság már az anyaországban is eléggé közismertek az erdélyi néprajzi térségek, amelyeket a kísérő tanulmány tagolása is követ. A Székelyföldön Háromszék fazekasságától a Sóvidék tágabban értelmezett környékéig terjed ki a szerző figyelme. A szász vidékeken az északi Beszterce tájai, a délnyugati Nagyszeben vidéke és a délkeleti Barcaság mellett a daróci körzetről, Medgyes városáról sem feledkeznek el. Erdély szívében „kincses Kolozsvárral” és vonzáskörzetével kezdi az ismeretést, majd kitérőt tesz a közeli Tordáig s az északnyugaton fekvő, jóval távolabbi Zilahig.

Eljutunk a történelmi Erdély határain túlra, az úgynevezett Partiumba (vagyis a Részekre) is, amelyeket hol ide, hol oda csatoltak a viharos évszázadok során. Az „Amiről eddig még nem beszéltünk” című utolsó fejezetben a Körösök vidékén Nagyvárada, Mezőtelegd és Belényes fazekas központjai kerülnek szóba. Az osztrák birodalom, majd a közös monarchia korában ezeknek az Alföld szélén húzódozó területeknek a termékei rendszeresen eljutottak a debreceni és a hódmezővásárhelyi piacra is. Biharban a helyi különlegesség a vizes korsó volt, amely – saját tapasztalatomból állíthatom

– szomjat oltó tartalmát a rekkenő nyári hőségben is hűvösen tartotta. Mivel fülén kis kiütöremkedés volt az ivás kényelmesebbé tételére, a köznapi használatban egyszerűen csak „csecses korsónak” hívták. Gyerekkoromban „vásárfiaként” olyan kisméretű példányt kaptam ajándékba, amely „csörgős” volt a belsőjében pörgő kavics miatt. Ez a játékosnak tűnő megoldás egyben gyakorlati haszonnal is járt, hiszen a vízkő lerakódását is megakadályozta. A szóban forgó könyv végén a sárga-zöld-barna madaras, szarvasos és virágos székely bokályok, valamint a fehér alapon kék mintás és feliratos szász „humpenek” mellé így került az az ünnepélyes komolyságú s monokróm zöld mázas nagyméretű füles kupa. Talpát és száját kettős körben reliefszerűen bepecsételt díszgombok borítják. Vésett felirata szerint ezt az úrasztali kancsót Borosjenőből való mester készítette a belényesi református templom számára. Ahogy írva vagyon: „Anno.D(omi)ni Salvatoris 1736 – M: Juli – B:Jenei al(ia)s Fazekas András – Tsinált(a) – Belényesi Reformata Ecclesia(a)”.

A most megjelent „Erdély népi kerámiaművészete” egy „Kárpát-medence kerámiaművészete” összefoglaló címmel tervezett sorozat első kötete. Kísérőszövegét Csopor István főmuzeológus, a Néprajzi Múzeum kerámia osztályának vezetője írta. Szerkesztője Vörösváry Ferenc mérnök, aki immár három és fél évtizede a paraszti cserépedények szenvedélyes gyűjtője. A támogatók sorában ott a Kieselbach Galéria, valamint az Iparművészeti Múzeum baráti köre is. A magyar kiadásból román és német nyelvű változat is készült. A szerkesztők és az albumot gondozó Novella Kiadó vezetésének ígérete szerint a hasznos és reprezentatív sorozat következő kötetei a Felvidékre

– a habánok jellegzetes munkásságától a holicai fazekasműhelyekig – kalauzolják majd el az olvasókat, de nem maradnak adósok az anyaország kerámiaművészetének feldolgozásával sem.

